

KOMUNIKAT XII

Stanowisko

Międzyresortowej Komisji ds. NDS i NDN w sprawie wykonywania pomiarów podczas prac,

w których powstaje frakcja respirabilna krzemionki krystalicznej, w odniesieniu do obowiązujących rozporządzeń: Ministra Zdrowia (Dz. U. 2020 poz. 197) oraz

Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Dz. U. 2018 poz. 1286 ze zm.)

Wartość najwyższego dopuszczalnego stężenia (NDS) dla frakcji respirabilnej krzemionki krystalicznej na poziomie $0,1 \text{ mg/m}^3$ została uregulowana rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12.06.2018 r. w sprawie NDS i NDN (Dz. U. 2018 poz. 1286) w 2018 r. Na początku 2020 r. ukazało się rozporządzenie Ministra Zdrowia zmieniające rozporządzenie w sprawie substancji o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2020 poz. 197), które wdrożyło do prawa krajowego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2398 z dnia 12 grudnia 2017 r. zmieniającą dyrektywę 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy, wprowadzając do załącznika nr 1 w punkcie II. Procesy technologiczne, w których dochodzi do uwalniania substancji chemicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym (Dz. Urz. UE L 345, 27.12.2017, s. 87) pkt 6: „Prace związane z narażeniem na krzemionkę krystaliczną – frakcję respirabilną powstającą w trakcie pracy”. Takie sformułowanie wzbudziło wśród pracodawców i laboratoriów pomiarowych wiele problemów i pytań kierowanych zarówno do Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego i Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, jak i Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W związku z powyższym przedstawiamy stanowisko Międzyresortowej Komisji ds. NDS i NDN w sprawie wykonywania pomiarów podczas prac, w których powstaje frakcja respirabilna krzemionki krystalicznej, w odniesieniu do obowiązujących w Polsce przepisów prawnych:

1. Nie ma możliwości opracowania centralnego wykazu stanowisk pracy, na których występuje narażenie na krzemionkę krystaliczną – frakcję respirabilną powstającą w trakcie pracy, czyli stanowisk pracy w narażeniu na czynnik rakotwórczy.
2. Pracodawca i ekspert ds. bhp powinni dokonać dokładnej oceny i klasyfikacji procesu technologicznego i stosowanych surowców, maszyn i urządzeń i na tej podstawie określić stanowiska pracy, na których występuje frakcja respirabilna krystalicznej krzemionki spełniająca kryteria czynnika rakotwórczego wg zapisów podanych w Załączniku 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia (Dz. U. 2020 poz. 197).

3. Wytyczne pt. „Podręcznik dobrych praktyk dotyczący ochrony zdrowia pracowników poprzez prawidłowe przenoszenie i użytkowanie krzemionki krystalicznej i produktów, które ją zawierają” zostały opracowane przez Europejską Sieć Krzemionki NEPSI (*European Network for Silica*) i są dostępne na stronie internetowej www.nepsi.pl. Wytyczne te stanowią pomocne narzędzie w procesie klasyfikacji prac w narażeniu na czynnik rakotwórczy, jakim jest frakcja respirabilna krzemionki krystalicznej.
4. Pracodawca na podstawie wyników pomiarów stężeń frakcji respirabilnej krzemionki krystalicznej typuje stanowiska, na których:
 - pracownik jest narażony [1] na frakcję respirabilną krzemionki krystalicznej powstającą w trakcie pracy – czynnik rakotwórczy,
 - pracownik ma kontakt¹ z frakcją respirabilną krzemionki krystalicznej powstającą w trakcie pracy.
5. Pracodawca może zrezygnować z wykonywania pomiarów stężeń frakcji respirabilnej krzemionki krystalicznej, jeżeli wyniki dwóch kolejnych pomiarów [2] są mniejsze od 0,1 wartości NDS, ale tylko w przypadku, gdy stosowane surowce, warunki procesu technologicznego oraz zastosowane środki ochrony zbiorowej są niezmienione na stanowiskach pracy, na których:
 - występuje w powietrzu frakcja respirabilna krzemionki krystalicznej generowana w procesie pracy i prace są sklasyfikowane jako prace w narażeniu na frakcję respirabilną krzemionki krystalicznej – czynnik rakotwórczy,
 - występuje w powietrzu frakcja respirabilna krzemionki krystalicznej, ale prace nie są sklasyfikowane jako prace w narażeniu na czynnik rakotwórczy.

[1] Definicje zaproponowane przez Instytut Medycyny Pracy w *Zaleceniach dla pracodawców i służb kontrolnych dotyczące prowadzenia wymaganych prawnie rejestrów czynników rakotwórczych lub mutagennych i narażonych na nie pracowników na poziomie zakładów pracy* [wersja z dnia 31.12.2019 r., dostęp: <http://www.imp.lodz.pl/upload/rejestry/2020/zalecenia20203.pdf>].

[2] Pomiary frakcji respirabilnej krzemionki krystalicznej na stanowisku pracy, na którym prace nie są sklasyfikowane jako prace w narażeniu na czynnik rakotwórczy, powinny być wykonane z częstotliwością zależną od wyniku pomiaru stężenia pyłu. Pomiary frakcji respirabilnej krzemionki krystalicznej na stanowisku, na którym frakcja ta powstaje w trakcie pracy, powinny być wykonywane co 6 miesięcy (rozporządzenie Ministra Zdrowia Dz. U. 2011 nr 33 poz. 166 ze zm.).